

Секція Право	
УДК 343.846	
Дата першого надходження статті до видання	2026-02-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-03-14
Дата публікації/оприлюднення	2026-03-15

Погашення та зняття судимості щодо осіб, засуджених за сукупністю кримінальних правопорушень та сукупністю вироків

Ігор Володимирович Паризький

доктор економічних наук, кандидат юридичних наук,
проректор зі стратегічного розвитку
ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ, Україна
e-mail: igor.paryzkiy@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6835-5930>

Олена Сергіївна Шнипко

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного та приватного права,
ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ, Україна
e-mail: o.shnypko@nam.kyiv.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5748-0872>

Анотація. У статті розглядаються проблеми правового регулювання погашення та зняття судимості щодо осіб, засуджених за сукупністю кримінальних правопорушень і сукупністю вироків. Проаналізовано наукові підходи до визначення поняття судимості як правового стану особи, що тягне кримінально-правові та загально-соціальні наслідки. Висвітлено чинні положення Кримінального кодексу України щодо строків і порядку погашення судимості залежно від виду покарання та тяжкості кримінального правопорушення.

Зосереджено увагу на прогалинах законодавства, зокрема на відсутність чітких правил обчислення строків погашення судимості у випадках сукупності кримінальних правопорушень та вироків. Обґрунтовано підхід, за яким при сукупності кримінальних правопорушень виникає одна судимість, а при сукупності вироків – дві. Розглянуто різні наукові позиції щодо визначення початку та порядку обчислення строків погашення судимості.

Автори пропонує визначати строки погашення судимості, виходячи з найбільш тяжкого кримінального правопорушення у сукупності, що дозволить усунути суперечності у правозастосуванні та підвищити ефективність кримінального законодавства. Також зазначено, що особа вважається судимою до закінчення строків погашення судимості за найтяжче правопорушення, навіть якщо інші судимості вже погашені.

Ключові слова: покарання, кримінальна відповідальність, судимість, погашення судимості, зняття судимості, сукупність кримінальних правопорушень, сукупність вироків.

Expungement and removal of criminal records for persons convicted of multiple criminal offences and serving multiple sentences

Igor V. Paryzkyi

Doctor of Economics, Candidate of Legal Sciences,
Vice-Rector for Strategic Development
National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
e-mail: igor.paryzkiy@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-6835-5930>

Olena S. Shnytko

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor in the Department of Public and Private Law,
National Academy of Management, Kyiv, Ukraine
e-mail: o.shnytko@nam.kyiv.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5748-0872>

Annotation. This article examines issues relating to the legal regulation of the expungement and removal of criminal records for individuals convicted of multiple criminal offences and serving multiple sentences. It analyses academic approaches to defining the concept of a criminal record as a legal status that entails criminal law and broader social consequences. The article highlights the current provisions of the Criminal Code of Ukraine regarding the time limits and procedure for expunging a criminal record, depending on the type of punishment and the severity of the offence.

Attention is focused on gaps in the legislation, in particular the absence of clear rules for calculating the time limits for expunging a criminal record in cases of multiple offences and multiple sentences. An approach is justified whereby a single criminal record arises in cases of concurrent offences, and two in cases of concurrent sentences. Various academic positions regarding the determination of the start date and the procedure for calculating the expiry of a criminal record are examined.

The authors propose determining the expiry of a criminal record based on the most serious offence in the concurrence, which will eliminate contradictions in law enforcement and enhance the effectiveness of criminal legislation. It is also noted that a person is considered to have a criminal record until the expiry of the expiry period for the most serious offence, even if other criminal records have already expired.

Keywords: punishment, criminal liability, criminal record, expiry of criminal record, expungement of criminal record, concurrence of criminal offences, concurrence of sentences.

Вступ

У сучасному кримінальному праві України важливе місце займає інститут судимості, зокрема питання її погашення та зняття. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення правового регулювання щодо осіб, засуджених за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків. Чинне законодавство не містить достатньо чітких норм щодо визначення порядку та строків погашення судимості у таких випадках, що викликає труднощі у правозастосовній практиці та потребує наукового аналізу.

Проблема погашення судимості за кримінальні правопорушення та зняття судимості не є новою. Осмислення специфіки цього інституту кримінального права здійснювалася такими вітчизняними науковцями, як: О.М. Бандурка, В.М. Бурдін,

В.В. Голіна, О.О. Дудоров, С.О. Муратова, Є.О. Письменський, А.В. Савченко, В.І. Тютюгін, П.Л. Фріс та ін. Наукові положення, висновки й рекомендації, наведені у їхніх наукових дослідженнях, мають величезну цінність для розв'язання питань із визначення особливостей формування цього інституту, проте проблема його реалізації досі залишається актуальною та недостатньо дослідженою.

Метою цієї статті є визначення правової природи судимості через аналіз особливостей її погашення та зняття у випадках сукупності кримінальних правопорушень і вироків, а також виявлення прогалин у вітчизняному законодавстві й обґрунтування пропозицій щодо їх усунення.

Результати

У системі інститутів кримінального права інститут судимості займає особливе місце. Це зумовлено його значущістю для вирішення як теоретичних проблем реалізації кримінальної відповідальності та покарання, так і для практики застосування низки інститутів Загальної та Особливої частин кримінального права. Зміст та правова природа інституту судимості є одним із предметів постійних наукових дискусій. Але при цьому щодо нього ще залишається значне коло не вирішених питань, що зумовлено не лише існуванням розбіжностей у поглядах дослідників, а й недосконалістю окремих кримінально-правових норм, що регламентують цей інститут [1, с. 5].

Погашення та зняття судимості щодо осіб, засуджених за сукупністю кримінальних правопорушень або вироків, потребує вдосконалення правового регулювання та запровадження додаткових норм. Судимість підтверджує факт засудження особи за вчинення одного чи кількох кримінальних правопорушень і спричиняє істотні правові наслідки. У теорії кримінального права це поняття трактується по-різному, однак найчастіше його розуміють як правовий стан особи, що виникає внаслідок призначення покарання за вчинене правопорушення та проявляється у настанні негативних наслідків кримінально-правового, кримінально-виконавчого й загальноправового характеру.

Як зазначає В.В. Голіна судимість – це її правовий стан, створений реалізацією кримінальної відповідальності, що виникає внаслідок засудження винної особи обвинувальним вирокком суду за вчинення нею злочин до покарання, який виступає підставою для державного осуду і застосування до нього передбачених законом на протязі певного, законом установленого перебігу часу, обмежень та втрат і відіграє роль сприяючого засобу досягнення і закріплення цілей покаранн [2, с. 125].

На думку П.Л. Фріса, судимість це правовий наслідок засудження особи, який визначає її правовий стан, пов'язаний з наявністю відповідних правообмежень на період виконання обвинувального вироку та на час, обумовлений законом після його виконання [3, с. 228].

З точки зору Є.О. Письменського, – судимість є правовим станом особи, який виникає в результаті засудження за вчинений злочин із призначенням покарання та полягає в можливості настання для неї правових наслідків, які передбачені цим Кодексом та іншими законами України [4, с. 86]. Відмічає, що судимість має кримінально-правове та загальноправове значення. Кримінально-правове значення судимості полягає в тому, що вона відповідно до статті 88 КК враховується при рецидиві злочинів, при кваліфікації вчиненого за ознакою наявності судимості за раніше вчинені такі ж або прямо передбачені законом злочини, при оцінці вчиненого як множинності злочинів та в інших випадках, передбачених кримінальним законом. Загальноправове значення судимості полягає в тому, що наявність у особи судимості за ті чи інші злочини або за той чи інший вид покарання, відповідно до національного

законодавства, є правовою перешкодою для реалізації особою свого суб'єктивного права [5, с. 57].

Наявність судимості породжує для засудженого низку несприятливих наслідків соціального та кримінального правового характеру. Загальносоціальні наслідки судимості можуть виражатися в такому: судимість може бути перешкодою для заняття деяких посад, зайняття певними видами діяльності; може служити основою деякого обмеження свободи вибору місця проживання; під час заповнення офіційних документів особа зобов'язана повідомити про наявність судимості тощо [6, с. 102]. Як приклад, згідно з частиною третьою статті 76 Конституції України не може бути обраним до Верховної Ради України громадянин, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку [7]. Обмеження у допуску до державної таємниці визначені відповідно до статті 23 Закону України «Про державну таємницю» [8].

Особа, засуджена за вчинення кримінального правопорушення, вважається судимою з дня набрання обвинувального вироку суду законної сили до моменту погашення чи зняття судимості. Після закінчення певного, вказаного у законі строку судимість припиняється. Відповідно до чинного Кримінального кодексу України припинення судимості відбувається у виді її погашення або зняття [9].

Відповідно до статті 89 Кримінального кодексу України судимість погашається щодо осіб:

- звільнених від відбування покарання з випробуванням, – по закінченню іспитового строку і якщо протягом зазначеного строку рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням не буде скасоване з інших підстав, передбачених законом;

- засуджених за вчинення кримінального проступку, після відбуття покарання;

- які відбули покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців або тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців чи достроково звільнені від цих покарань, а також військовослужбовці, які відбули покарання на гауптвахті замість арешту;

- засуджених за вчинення кримінального правопорушення до основного покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, громадських робіт, виправних робіт, пробаційного нагляду або арешту, якщо вони протягом року з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

- засуджених за вчинення кримінального правопорушення до обмеження волі, якщо вони протягом двох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

- засуджених до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за нетяжке кримінальне правопорушення, якщо вони протягом трьох років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

- засуджених до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за тяжке кримінальне правопорушення, якщо вони протягом шести років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення;

- засуджених до позбавлення волі або основного покарання у виді штрафу за особливо тяжке кримінальне правопорушення, якщо вони протягом восьми років з дня відбуття покарання (основного та додаткового) не вчинять нового кримінального правопорушення [9].

Відповідно до статті 90 Кримінального кодексу України, якщо особу було достроково звільнено від відбування покарання, то строк погашення судимості обчислюється з дня дострокового звільнення її від відбування покарання (основного та додаткового). Якщо невідбуту частину покарання було замінено більш м'яким покаранням, то строк погашення судимості обчислюється з дня відбуття більш м'якого покарання (основного та додаткового). Якщо особа, що відбула покарання, до закінчення строку погашення судимості знову вчинить кримінальне правопорушення, перебіг строку погашення судимості переривається і обчислюється заново. У цих випадках строки погашення судимості обчислюються окремо за кожне кримінальне правопорушення після фактичного відбуття покарання (основного та додаткового) за останнє кримінальне правопорушення [9].

Разом з тим, як вбачається з наведених норм Кримінального закону правила зняття та погашення судимості застосовуються за вчинення одиничного кримінального правопорушення та не регулюють окремий порядок у випадку призначення особі покарання за сукупністю вироків або сукупності кримінальних правопорушень. Наявність судимості є свідченням факту засудження особи за декілька кримінальних правопорушень. Отже, логічно припустити, що засуджений за сукупністю злочинів має одну судимість, оскільки засуджено одним вирокком. Разом з тим, у випадку сукупності вироків ситуація інша.

Так, деякі вчені пропонують обчислювати строк погашення судимості на підставі остаточного покарання, призначеного за декільком вирокком. Однак, цю позицію спростовували В.М. Бурдін і Г.Р. Мартинишин. На їхню думку, погашення при призначенні покарання за сукупністю вироків строку судимості має визначатися, виходячи з тривалості фактично відбутого покарання як такого, що входить у сукупність, так і відбутого до вчинення повторних злочинів. Це дозволяє повністю врахувати суспільну небезпеку всіх злочинів та особи, що їх вчинила, та має істотне значення для подальшого кримінально-правового впливу після звільнення [10, с. 48].

Кримінальний кодекс України строки погашення судимості пов'язує із ступенем тяжкості кримінальних правопорушень та видом покарання. Як вбачається, при призначенні покарання за сукупністю вироків до покарання, призначеному за останнім вирокком суду, повністю або частково приєднується невідбута частина покарання за попереднім вирокком, тому у засудженого за сукупністю вироків виникають дві судимості: одна за перше кримінальне правопорушення, друга – за кримінальні правопорушення (за винятком кримінальних проступків), вчинених під час відбування покарання. Таким чином, при сукупності кримінальних правопорушень у засудженого виникає одна судимість, за сукупності вироків – дві судимості. Однак, початковий момент погашення судимості і в тому й іншому випадку необхідно обчислювати з дня відбуття покарання. Якщо, крім основного, було призначено додаткове покарання, термін погашення судимості починає обчислюватися після відбуття додаткового покарання [9].

Висновки

Чинна на тепер конструкція норм Кримінального кодексу України не виключає випадки, коли суд, застосовуючи правила статті 71 цього Кодексу, не враховує у вирокку, що судимість за одне з кримінальних правопорушень, що входять у сукупність, вже погашено.

Тому при обчисленні строків погашення судимості щодо осіб, засуджених за сукупністю кримінальних правопорушень, сукупністю вироків, на нашу думку, слід виходити з найбільш тяжкого кримінального правопорушення, що входить до сукупності, та відповідно застосовувати правила погашення судимості, передбачені статтями 89 і 90 Кримінального кодексу України. Така позиція усуне протиріччя щодо

застосування норм про погашення судимості у разі сукупності кримінальних правопорушень та сукупності вироків, а також буде сприяти підвищенню ефективності закону про кримінальну відповідальність, запобіганню вчинення нових кримінальних правопорушень особою, яка має судимість.

Крім того, на практиці можлива ситуація, коли судимість за перше кримінальне правопорушення буде погашено під час відбування покарання за нове. На нашу думку, особа вважатиметься судимою за кримінальне правопорушення, що входять до сукупності, до закінчення строків погашення судимості за найтяжче з них.

Список використаних джерел

1. Муратова С.О. Судимість у системі інститутів Загальної частини кримінального права України: монографія. Харків: Право, 2017. 272 с.
2. Голіна В.В. Судимість: монографія. Харків: Харків юридичний, 2006. 384 с.
3. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні та правові проблеми: монографія. Київ: Атіка, 2005. 332 с.
4. Письменский Є.О. Поняття та мета судимості. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2007. № 2. С. 83–92.
5. Письменский Є.О. Покарання та судимість: співвідношення кримінально-правових інститутів. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 4. С. 54–59.
6. Бандурка О.М., Литвинов О.М. Протидія злочинності та профілактика злочинів: монографія. Харків: ХНУВС, 2011. 308 с.
7. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
8. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/conv#n286>
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
10. Бурдін В.М., Мартинишин Г.Р. Призначення покарання за сукупністю вироків (кримінально-правове дослідження): монографія. Ліга-Прес: Львів. 2014. 216 с.

References

1. Muratova S.O. (2017). *Sudymist u systemi instytutiv Zahalnoyi chastyny kryminal'noho prava Ukrainy*: monohrafiya. Kharkiv: Pravo.
2. Holina V.V. (2006). *Sudymist*: monohrafiya. Kharkiv: Kharkiv yurydychnyy..
3. Fris P.L. (2005). *Kryminalno-pravova polityka Ukrayinskoyi derzhavy: teoretichni, istorychni ta pravovi problemy*: monohrafiya. Kyiv: Atika..
4. Pysmenskyi Y.O. (2007). *Ponyattya ta meta sudymosti*. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. No 2. pp. 83–92.
5. Pysmenskyi Y.O. (2006). *Pokarannya ta sudymist: spivvidnoshennya kryminalno-pravovykh instytutiv*. *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. No 4. pp. 54–59.
6. Bandurka O.M., Lytvynov O.M. (2011). *Protydiya zlochynnosti ta profilaktyka zlochyniv*: monohrafiya. Kharkiv: KhNUA.
7. Constitution of Ukraine No. 254k/96-VR of June 28, 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text>
8. On State Secrets: Law of Ukraine No. 3855-XII of January 21, 1994. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/conv#n286>
9. Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 2341-III of April 5, 2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

10. Burdin V.M., Martynyshyn H.R. (2014). Pryznachennya pokarannya za skupnistyu vyrokiv (kryminalno-pravove doslidzhennya): monohrafiya. Liha-Pres: Lviv.